

Kitos Lietuvos žinios

Pirmiausia mums reikia mokytojo (11)

2018 sausio mėn. 29 d. 08:09:52 Perskaitė 1785

Prie valstybės vairo stojus profesionaliais pasivadinusiems naujiesiems pranašams, atrodo, kad pajudės švietimo sistemą kaustantys ledai. Tačiau ledonešiu ir pavasariu net nekvepia. Atrodo, vienintelė valdančiųjų problema - sumažinti universitetų skaičių. Tačiau mokyklos, regis, užmirštos. Jeigu ne mokytojų reikalavimai didinti atlyginimus, gali atrodyti, kad vidurinėje švietimo grandyje problemų nėra.

Vilniaus universiteto profesorius **Vytautas Daujotis** teigia, kad nesutvarkius viduriniojo mokslo, valstybei gresia rimti pavojai.

Kalbėdamas apie švietimo problemas, profesorius akcentuoja, kad jos nebus išspręstos, jeigu į mokyklas neateis tikri mokytojai. Tačiau, anot jo, kol kas apčiuopiamų žingsnių ta kryptimi nematyti. O kalbėti pirmiausia būtina apie mokytojo autoritetą ir ugdymą.

- Viskas prasideda nuo mokytojo. Jis neatlieka savo paskirties, - kalbėdamas apie vidurinio mokslo bėdas konstatuoja profesorius V.Daujotis. - Mokytojas turi turėti supratimą, kad atsako už visą Lietuvos valstybę, nes nuo ateinančių kartų pasirengimo priklausys, kokia bus Lietuva. Keturiasdešimtyje šalių atlikta žmonių iki 29 metų apklausa, kiek jie domisi politika, parodė katastrofišką padėtį Lietuvoje. Pasirodo, 60 proc. šito amžiaus tarpsnio mūsų jaunimo visiškai politika nesidomi. Tai yra pats blogiausias rodiklis tarp visų apklaustų šalių. Politika yra valstybės valdymo supratimas. Jeigu žmonės nesidomės politika, tai mes neturėsime ir valstybės. Dėl to mes turime tokį Seimą, tokią Vyriausybę, toks yra Lietuvos valdymas. Ateinanti karta tuo visiškai nesidomi. O kur jaunas žmogus įgyja politinio raštingumo, supratimo apie pasaulį? Tai turėtų būti išugdoma bendrojo ugdymo mokykloje. Jeigu pagrindų nebus, jis ir toliau ne daug įgis. Nėra atsakomybės už Lietuvą, naujai ateinančių žmonių pasirengimo ją atnaujinti, išlaikyti ir kurti. Taigi, vienos iš funkcijų - savo paskirties - mokytojas neatlieka. Bet dėl to jis nekaltas.

- Tad kas kaltas? Aplinka?

- Reikia žiūrėti, kodėl taip įvyko, kodėl mokytojo autoritetas yra toks sumenkintas. Lietuva buvo moderninama, žiūrėjome į pasaulio patirtį. Per moderną buvo sutraukti suaugusių ir vaikų ryšiai. Ką dabar mokytojas gali? Jam dabar leidžiama sakyti tik tai, kas vaikui patinka. Dar kartais jį sustabdyti, kol neįvyko blogiausia. Mokytojas negali vaikų sudrausminti, tuo turi užsiimti psichologai. Pamenate

knygą „Musių valdovas“? Joje vaikai po katastrofos atsidūrė negyvenamoje saloje ir patys tvarkėsi ilgą laiką. Buvo prieita iki didelių žiaurumų, nes nebuvo įskiepyta moralės, dorovinių normų. Knygoje gerai perteikta, kas darosi Lietuvos mokykloje. Vaikas išlaisvintas nuo mokytojo autoriteto.

Tokiame amžiuje bendraamžių autoritetas daug stipresnis nei bet kurio suaugusiojo. Veši daugumos tironija, iškreiptas bendravimas pagimdo patyčių kultūrą. Ji tapo Lietuvos mokyklos kasdienybe. Ta patyčių kultūra yra išėjusi ir už mokyklos ribų. Geriausias pavyzdys - iš mokytojo tyčiojasi net premjeras, pamenate, pareiškęs, kad mokytojai blogai dirba, o kai geriau dirbs, daugiau mokėsime. Tai košmaras. Galima pajuokauti: pasirodo prokurorai Lietuvoje dirba geriausiai, nes jiems labiausiai pakėlė atlyginimus. Per ilgą laiką mokytojas buvo visiškai nuvertintas. Su juo nesiskaitė niekas. Todėl mokytojais nebenori eiti dirbti žmonės, kurie gebėtų tą daryti geriau. Kas dar griaua mokytojo autoritetą? Pažiūrėkime, kokia moderni postpsichologija įsigyvenusi mokyklose. Dabar pedagogika yra paversta mokslu apie mokymą apskritai. Mokymas yra išlaisvintas nuo dalykinio turinio. Mokytojas taip yra ruošiamas. Pirmiausia didaktika, kokiais būdais dėstyti, kaip dėstyti. Bet dalykiniam turiniui beveik neskiriama dėmesio. Aš mačiau, kas vyko Edukologijos universitete ir kaip keitėsi tos programos. Tai šiuolaikinės dogmos, modernioji psichologija. Dabar išeina, kad mokytojas yra žmogus, galintis mokyti bet ko. Nesirūpinama, kad mokytojas taptų savo dalyko meistru. O vaikai jaučia, jeigu žmogus neišmano savo dalyko - jo autoritetas žlunga. Mano akimis, mokytojas yra žmogus, kuris žino geriau ir daro geriau, negu bet kas kitas. Tik toks žmogus gali mokyti. Aišku, tai yra tobulybė, bet to turi būti siekiama.

- Su tuo, kas pasakyta, galima sutikti. Bet ar matome mokytojų pastangas keistis? Iš jų girdime tik reikalavimus didinti atlyginimus.

- Aš iš dalies su tuo sutikčiau. Bet vieni mokytojai iš tos situacijos be valstybės pagalbos nebegali išeiti. Kodėl? Jie taip buvo rengiami, įgijo tokius įgūdžius. Be abejo ir dabar yra daug puikių mokytojų, bet situacija tapo tokia, kai žmonės, kurie galėjo tinkamai mokyti, nėjo dirbti mokytojais iš viso. Tam turėjo įtakos mokytojo materialinė padėtis. Kad galėtų tobulėti, ruoštis, taptų savo dalyko meistru, jis neturi kentėti materialinių nepriteklių.

- Sutikite, atlyginimo pakėlimas vargu ar ką nors iš esmės pakeis.

- Jokiu būdu niekas iš karto nepasikeis. Ir iš mokytojų kai kas jau nebegalės pasikeisti. Tas procesas yra gana ilgas. Jeigu mes dabar pradėsime atkurti mokytojo autoritetą, tai užtruks dešimtmetį. Bet valstybė privalo dėl to stengtis. Mokytojo autoriteto sugrąžinimas turi būti jungiamas su kitomis priemonėmis. Tik nuoseklus darbas duos vaisių. Jeigu mokytojas kenčia nepriteklių, tai mato vaikai ir jų tėvai. O pas mus žmogus vertinamas pagal kokius parametrus? Ai, menkai uždirba, todėl nieko vertas. Toks požiūris atstumia nuo darbo mokykloje. Sugrąžinti profesijos prestižą reikia komplekso priemonių. Gelbėti Lietuvos valstybę reikia nuo dabar. Tie 60 proc. jaunų žmonių, apie kuriuos kalbėjau, jau yra mūsų, nepriklausomybės laikų, vaikai. Tai gresia Lietuvos agonija.

- Bet turi keistis ir pats mokymo turinys.

- Be mokytojo naujas turinys nieko nepadės. Tik žmogus, kuriuo pasitiki tėvai, vaikai, visuomenė, sugeba atnešti naują turinį. Ir turinys, ir mokytojas turi keistis kartu. Mes daug šnekame apie tos tautinės mokyklos koncepciją, kad ji neįgyvendinta. Formaliai pažiūrėjus, ji įgyvendinta beveik šimtu procentų. Ankstyva specializacija ir tos naujosios pedagogikos, didaktikos iškėlimas aukščiau dalykinio turinio, jau viskas ten buvo. Bet ankstyvoji specializacija virto košmaru: baigęs mokyklą vaikas sunkiai gali keisti savo dalykinę orientaciją. Vaikų teisės buvo iškeltos į pirmą planą, o jų pareigos atsietos. Nuolat mažinamas mokymosi krūvis, pamokų skaičius. Aš nesakau, kad tie, kažką bandę daryti, žmonės turėjo blogų intencijų. Paprasčiausia - ne visi suprato, ką darė. Planas buvo ir pagal jį buvo dirbama, tai dabar atsirūgo. Tie dalykai išryškėjo gana seniai, bet jų niekas netaisė, problemos toliau kaupėsi.

- Kodėl dėl to niekas nekėlė triukšmo?

- Visi, kas norėjo, kišosi į mokyklos programą, ją „humanizavo“, lengvino turinį, įtikinėjo, kad vaikas turi įsisavinti žinias žaidimo būdais. Reikia ir to, bet tik retkarčiais. Nes vaikas turi išmokti mokykloje

dirbti. Nes gyvenime jis turės ne žaisti, o dirbti. Tie įgūdžiai jau įgyjami mokykloje. Visa tai padarė ta modernioji psichologija, ta didaktika. Yra prikurta daug veikalų, tų dalykų yra mokoma dabar jau beužsidarančiame Edukologijos universitete. Tiesiog buvo tų dalykų mokoma ir tas nusivažiavimas ilgai vyko.

Tai, ką aš kalbu, nėra kažkas naujo. Norint keistis, reikia tik detaliau pasižiūrėti į tas šalis, kuriose geriau vyksta mokymas. Pavyzdžiui, į Suomiją, kur net prezidentė kažkada važiavo. Bet turizmas yra ne mokymasis. Dažniausiai ten važiuoja mūsų dideli valdininkai, politikai. Grįžta pervažiavę per šalį ir pareiškia žinantys, ką reikia daryti, o paskui tuos dalykus užmiršta. Reikalingos nuoseklios studijos. To galima išmokti, tai galima padaryti, bet tam reikalingas ilgas, sutelktas darbas, numatytas dešimtmečiui į priekį. Iš tos blogos padėties, kuri yra dabar, manau, per dešimtį metų išsikapstytume.

- Bet juk reikia žinoti, kur einame ir kažkas turi vesti pirmyn. Ar Švietimo ir mokslo ministerija yra pajėgi?

- Iš tikrųjų yra labai daug institucijų, aplipusių ministeriją, ir pačioje ministerijoje yra daugybė skyrių. Ten sėdintys galėtų pasitelkti išmanančius žmones, yra dešimtys smulkesnių įstaigėlių, kuriose sėdintys profesionalai turėtų tuo užsiimti. Bet veikia daug faktorių. Tarkime, pasako ministras, kad į matematiką reikia prikišti daugiau IT, paprieštarausi, tapsi priešu ir būsti tiesiog išstumtas. Todėl geniali vado mintis realizuojama. Atėjęs kitas ministras pasako kažką kita. O ministerijose nusistovėjusi valdžios vertikalė. Kuo aukščiau sėdi, tuo atrodo protingesnis. Kas nuleidžiama žemyn, negalima tuo abejoti. Taip kalbu remdamasis asmenine patirtimi. Nors yra daugybė ekspertinių įstaigėlių, kurios turėtų kažkaip spręsti problemas, bet iš tikrųjų negali to atlikti, nes jos turi laikytis generalinės linijos. Kai taip, tai ir į tas įstaigas normalūs žmonės neateina. Ateina konformistai, žiūrintys į lūpas aukščiau sėdinčiam, ką tas pasakys.

- Kodėl dabar girdime tik apie aukštojo mokslo reformą?

- Prisimenu šviesios atminties viceministrą Rimantą Sližį, vienu metu vadovavusį Mokslo ir studijų departamentui. Jis man jau prieš daugiau nei penkiolika metų pasakė, kad problemos, esančios aukštajame moksle, iš tikrųjų ne tokios baisios, kokios yra viduriniame moksle. Nes vidurinėje švietimo grandyje, iš kurios ateina žmonės į aukštąsias mokyklas, viskas prasideda. Taip, aukštąjį mokslą reikia tvarkyti. Aukštųjų mokyklų - 14, bet ir dėl tiek nesugebama susitarti. O sutvarkyti visą Lietuvą aprėpiančias įstaigas - sunkus ir nuolatinis darbas. Kas vyksta su aukštosiomis mokyklomis, tai pertvarkos imitacija. Todėl galvoju, gal ir gerai, kad nelenda į vidurinį mokslą. Nors reikėtų. Nes tie pakeitimai, kurie buvo padaryti per nepriklausomybės laikotarpį, gali sugriauti Lietuvą. Ne universitetų griuvimas sugriauš, o žlugusi bendrojo ugdymo mokykla.

Parengta pagal savaitraštį „Respublika“

"Respublikos" leidiniai", Smetonos g. 2, Vilnius, Tel. , Faks. , El. paštas info@respublika.net